

Vragen webinar Levenscyclusperspectief

Versie 17 december 2020

In dit document beantwoorden we de vragen die zijn gesteld tijdens het webinar over levenscyclusperspectief van 3 november 2020.

Waar begin je met de levenscyclusperspectief benadering? Bijvoorbeeld bij staalproductie of bij de aankoop van staal?

In principe begin je bij de staalproductie en de daarbij gebruikte grondstoffen (in het bijzonder de erts, de winning daarvan en het transport en eventueel gerecycled metaal dat als basis wordt gebruikt). In het geval dat staal een ingekochte grondstof is, is het afhankelijk van de omvang van de inkopen en de relevantie ten opzichte van andere inkopen of en met welke diepgang de informatie over de milieuaspecten in de verschillende stadia van het levenscyclusperspectief wordt opgebouwd. Het inzicht kan afhankelijk van de prioriteit worden opgebouwd van 'grof' naar 'fijn'. Naarmate de relevantie van een bepaald product of grondstof stijgt en/of de mogelijkheden om te beïnvloeden groter zijn, wordt de diepgang hoger. Wanneer maar een beperkte hoeveelheid staal wordt ingekocht kan de conclusie zijn dat bijvoorbeeld alleen de plaats van de productie van het staal relevant is. Dit vanuit oogpunt van milieubelasting door transport en de verwachting dat bijvoorbeeld in Europa aan strengere milieueisen moet worden voldaan.

Hoe behandel je het levenscyclusperspectief bij het leveren van een dienst i.p.v. een product?

Bij een dienst gaat het enerzijds over de levenscyclus van de hulpmiddelen/voorzieningen die worden ingekocht om de dienst te leveren en anderzijds om de wijze waarop de dienst zelf wordt verleend. Bij de hulpmiddelen/voorzieningen kan gedacht worden aan bijvoorbeeld de eigen kantoor/werkruimten, computerapparatuur, transportmiddelen, machines en eventuele gebruiksmaterialen zoals bijvoorbeeld schoonmaakmiddelen, verf, bestrijdingsmiddelen. Op het moment dat hulpmiddelen/voorzieningen worden ingekocht (of geleased) dienen de milieuaspecten te worden geïdentificeerd vanuit het levenscyclusperspectief. Vanuit deze benadering lopen verschillende dienstverlenende organisaties voorop bij het circulair maken van kantoorgebouwen. Daarnaast kan kritisch worden gekeken naar de dienstverlening zelf, misschien zijn er mogelijkheden om door aanpassingen in het proces bijvoorbeeld de omvang van de in te kopen hulpmiddelen te verminderen. Adviesbureaus kunnen het levenscyclusperspectief betrekken in het onderwerp waarover geadviseerd wordt. Denk aan ingenieursbureaus die het levenscyclus perspectief betrekken in de ontwerpen die worden gemaakt.

Als auditor vraag ik bij bedrijven die ISO 14001 gecertificeerd willen worden dat ze voor de meest risicovolle producten een risico-inventarisatie maken vanaf grondstof tot en met einde levensduur. En per fase mitigerende maatregelen aangeven. Is dat terecht?

De norm vraagt hier niet om, als auditor kun je dit dus ook niet eisen. Het bedrijf dient vanuit een levenscyclusperspectief haar belangrijke milieuaspecten te identificeren. Het is verder nog de vraag hoe het risico wordt gedefinieerd en hoe wordt bepaald wat de meest risicovolle producten zijn. Welke criteria worden daarbij gehanteerd?

Hoe ver moet de LCA uitgewerkt worden voor aspecten die buiten de range of control liggen?

Allereerst vereist de ISO 14001 niet de opstelling van een LCA. In de annex 6.1.2 van de norm staat dat 'geen gedetailleerde levenscyclusbeoordeling' is vereist. Volgens de annex is 'zorgvuldig nadenken over de levenscyclusfasen die de organisatie kan beheersen of beïnvloeden' voldoende. Van belang is dat er inzicht wordt opgebouwd in de milieuaspecten van ingekochte grondstoffen of producten en vervolgens de wijze waarop producten door afnemers worden gebruikt en daarna

behandeld aan het einde van de gebruiksperiode. De producten vallen dan misschien buiten de 'range of control', dat wil niet zeggen dat er door keuzes in bijvoorbeeld het ontwerp en de gebruikte materialen wel invloed is op de mogelijkheden aan het einde van de gebruiksperiode. Ook aan de inkoop kant gaat het om het opbouwen van inzicht. Ook al is de directe invloed misschien beperkt, alleen door het stellen van vragen aan leveranciers kan op indirecte wijze invloed worden uitgeoefend.

In hoeverre gaat het levenscyclusperspectief een rol spelen bij de uitwerking van de Nederlandse Agenda Circulaire Economie, specifiek t.b.v. bedrijfsvoeringsprocessen binnen de gebouwde omgeving (infra, BU/vastgoedsector)?

Wij zijn niet direct betrokken bij de beleidsontwikkeling ten aanzien van circulaire economie en hebben daar niet het antwoord op. Wel is bekend dat de 'bouw' een van de vijf sectoren is waar het transitieprogramma in het kader van het rijksbrede programma Nederland circulair in 2050. Hierbij is het ook goed om op te merken dat het begrip levenscyclus in de ISO 14001 wat achterloopt op de doelstellingen van een circulaire economie. In de definitie in ISO 14001 eindigt de levenscyclus met de 'definitieve verwijdering'. Bij een circulaire economie is het juist de bedoeling om de grondstoffen weer opnieuw te gebruiken.

Hoe ga je met het levenscyclusperspectief om bij een groothandel met ongeveer 500.000 verschillende verkoopartikelen?

In dit geval kunnen de producten worden ingedeeld in productgroepen. Per productgroep kan worden gekeken waar naar verwachting de grootste milieurisico's (of kansen) liggen en/of waar de grootste invloed op kan worden uitgeoefend. Dit zijn de groepen waarvoor als eerste de milieuaspecten vanuit het levenscyclusperspectief systematisch in kaart kunnen worden gebracht. Later kan dit dan voor andere productgroepen worden uitgewerkt. Naast de details over de producten zelf is het ook belangrijk om de verpakking en transport mee te nemen. Bij de keuze van de productgroepen die als eerste worden aangepakt kan ook meegewogen worden met de interesse van klanten voor 'circulaire' producten.

Hoe ziet de spreker de toepassing van het levenscyclusperspectief in de primaire industrie bijvoorbeeld mijnbouw en olie- en gasindustrie?

Voor de olie- en gasindustrie is het niet anders dan voor andere sectoren. Ook hier geldt dat alle milieuaspecten van exploratie tot en met het eindgebruik in kaart moeten worden gebracht. Bij het eindproduct kan het dan gaan om bijvoorbeeld de samenstelling van brandstoffen welke minder belastend zijn. Ook de verschuiving bij de olie- en gasindustrie van investeringen in de exploratie en productie van fossiele naar investeringen in hernieuwbare brandstoffen past binnen de levenscyclusperspectief benadering.

Hoe kan men praktisch omgaan met producten die aan het buitenland c.q. ontwikkelingslanden worden verkocht waar er geen wetgeving of afvalverwerking of recycle infrastructuur bestaat?

In dit geval is het van belang om inzicht te hebben de wijze waarop producten in deze landen worden afgedankt. In het geval dat deze bijvoorbeeld worden verbrand of gestort kan daarbij het ontwerp op worden geanticipeerd. Bijvoorbeeld door het gemakkelijk te maken producten te repareren; onderdelen opnieuw te gebruiken of onderdelen die nog een waarde hebben dan wel vervuילend zijn makkelijk te verwijderen. Het kan dus zijn dat andere maatregelen nodig zijn om de milieubelasting van het product te reduceren, gelet op de specifieke situatie in de afzetlanden.

Is er een SCCM-publicatie beschikbaar met voorbeelden hoe je levenscyclusperspectief kunt implementeren binnen de organisatie (idem informatieblad inventarisatie en evaluatie milieuaspecten)?

Er is een informatieblad over inventarisatie milieuaspecten (publicatie BM 17) en een blad over circulaire economie en ISO 14001 (publicatie BM 31). [U kunt ze hier downloaden](#). In beide informatiebladen wordt ook ingegaan op het levenscyclusperspectief. Er is geen specifiek informatieblad over dit onderwerp. Gezien de praktische vragen die er na het webinar nog zijn zal dit onderwerp in 2021 opnieuw aandacht krijgen. Zie publicaties - ISO 14001 - praktijkvoorbeelden.

Wat mag je van een gecertificeerde organisatie verwachten m.b.t. eisen en verwachtingen naar leveranciers?

De eisen en verwachtingen richting leveranciers zijn nogal afhankelijk van de soort producten/diensten die bij een leverancier worden afgenomen en de aard van de samenwerking die er met een leverancier is. De eisen en verwachtingen zullen anders zijn bij een leverancier waar standaardproducten uit een catalogus worden besteld dan bij een leverancier die producten of diensten op specificatie levert. In het laatste geval kunnen in opdrachten concrete eisen worden gesteld en mag (afhankelijk van de soort producten) worden verwacht dat de leverancier meedenkt over vermindering van de milieubelasting en alternatieven aanbiedt. Ook in het geval dat standaardproducten worden ingekocht waarbij er mogelijk sprake is van belangrijke milieuaspecten bij de productie van deze producten is communicatie met leveranciers van belang. Wat minimaal mag worden verwacht is dat er betrouwbare milieu-informatie wordt geleverd over de producten die worden ingekocht zodat ook een goede afweging kan worden gemaakt. In het algemeen kan worden gezegd dat de communicatie en informatie-uitwisseling met zowel leveranciers als afnemers een randvoorwaarde zijn om de benadering vanuit het levenscyclusperspectief inhoud te geven.

Wat je mag verwachten, verschilt per organisatie en is volledig afhankelijk van de levenscyclusfasen die de organisatie kan beïnvloeden. Op basis van de invloedssfeer bepaalt de organisatie welke maatregelen kunnen worden genomen. Als er bepaald is dat er invloed kan worden uitgeoefend op leveranciers en welke invloed dit is, dan mag worden verwacht dat over eisen en verwachtingen met de leverancier wordt gesproken.

Wordt verwacht dat bij de ontwikkeling van de ISO 14001-norm het levenscyclusperspectief meer wordt benadrukt?

Om de vijf jaar dient voor elke ISO-norm te worden bepaald of er een revisie nodig is. Gezien het feit dat de ISO 14001 in 2015 is gepubliceerd speelt dat op dit moment. De NEN-normcommissie voor ISO 14001 heeft daarbij het standpunt ingenomen dat het goed zou zijn om een revisie te starten. Een van de argumenten is daarbij dat de wijzen waarop het levenscyclusperspectief op dit moment is gedefinieerd onvoldoende aansluit op de doelstelling van een circulaire economie. Het is afwachten hoe hier internationaal naar gekeken wordt. Ook wanneer hier draagvlak voor is zal het nog wel een aantal jaren duren voor dit in een nieuwe norm terecht komt.

Wij werken in een onderzoeksveld aan veel verschillende typen projecten, hoe belangrijk is kwantitatieve meetbaarheid in projecten waarbij je niet precies weet waar je uit gaat komen?

De vraag is of je verbeteringen in de keten persé kwantitatief moet kunnen verantwoorden. Uiteindelijk gaat het om het inzicht in de verschillende levenscyclusfasen en de maatregelen die in elke fase kunnen worden genomen. Natuurlijk is het fijn als verbeteringen in cijfers kunnen worden gevat en dit zou ook het uitgangspunt moeten zijn. Als dit niet mogelijk is, dan is het beter maatregelen ter verbetering te nemen die niet kwantificeerbaar zijn dan helemaal geen verbeteringen nemen.